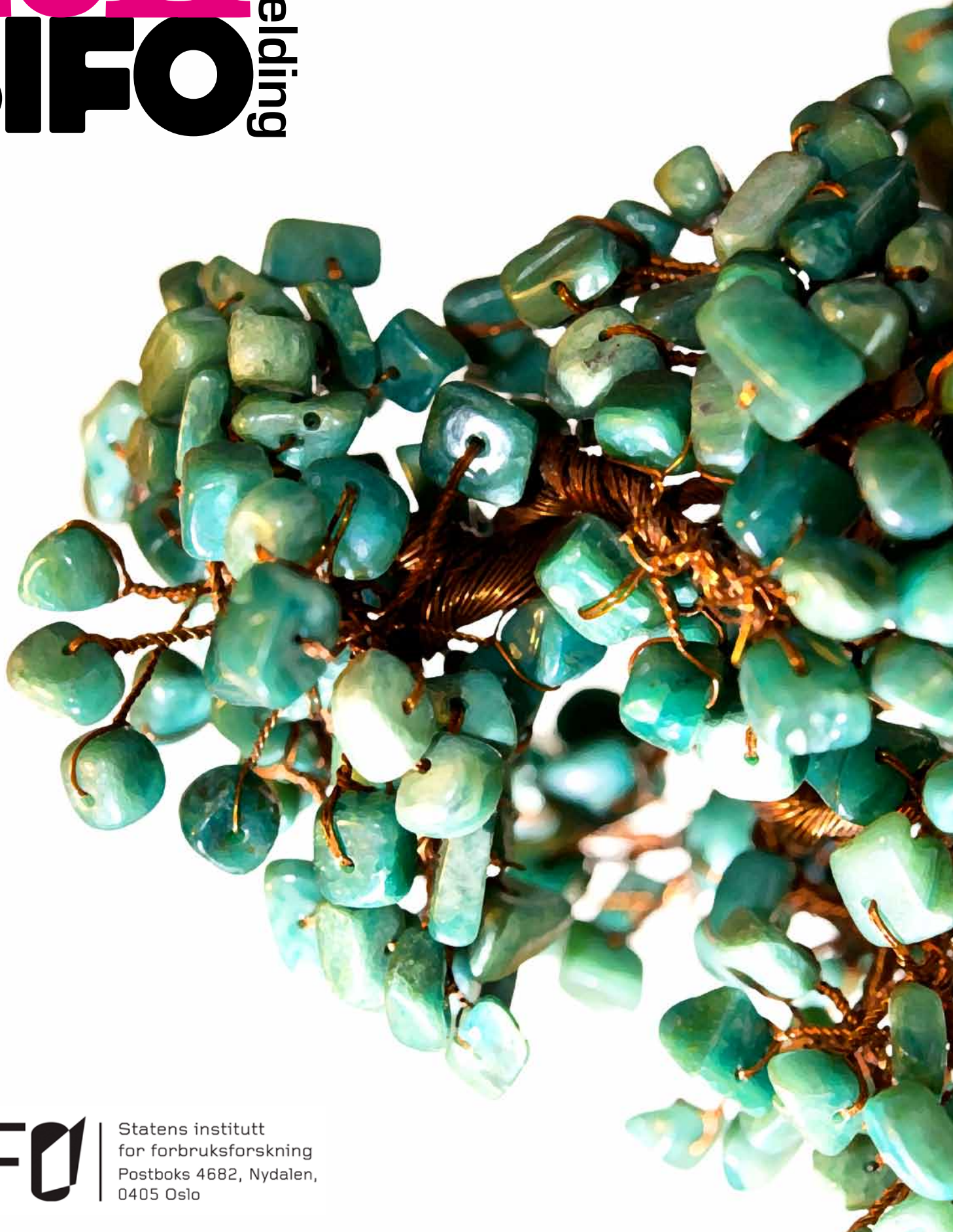

2011 SIFO

Årsmelding

SIFO

Statens institutt
for forbruksforskning
Postboks 4682, Nydalen,
0405 Oslo

Direktøren har ordet

Mellom forskning og forvaltning

Norsk instituttsektors rammebetingelser vil høyst sannsynlig bli heftig diskutert i tida framover i forbindelse med en bebudet forskningsmelding i 2013. Men allerede nå vet vi hva diskusjonen vil handle om: samarbeid, arbeidsdeling og konsentrasjon – på norsk utredningsspråk allerede forkortet til SAK.

I en av utredningsoppgavene for meldinga heter det at utredere skal «beskrive og vurdere hvordan departementene styrer og finansierer forskning og kunnskapsutvikling for politikktutforming, forvaltning (herunder tilsynsoppgaver) og næringsutvikling», det ønskes en nærmere vurdering av sterke og svake sider ved ulike former for finansiering samt en drøfting av om det er «grunnlag for å foreslå endringer i dagens organisering med sikte på bedre samarbeid mellom ulike aktører, en god arbeidsdeling og effektiv ressursutnyttelse». Mellom linjene leser mange et svar som synes gitt på forhånd: et ønske om en strukturrasjonalisering – for å relansere et symbolledet 70-talls begrep – av norsk instituttsektor.

Trass i foreløpige signaler fra forskningsmeldinga er ikke scenariene gitt. En viktig forklaring er at eierforholdene i instituttsektoren er så sammensatt. Noen institutt eies av et departement, andre er stiftelser og en tredje kategori er aksjeselskap. De fleste instituttene mottar i dag basisbevilgningen direkte fra Norges forskningsråd, mens noen få andre – slik som SIFO - finansieres direkte av eierdepartementet. Det gjør at SIFO befinner seg nærmere forvaltningen enn de instituttene vi normalt sammenligner oss med.

Som et forskningsinstitutt mottar SIFO rundt halvparten av sine inntekter over Barne-, likestillings-, og integreringsdepartementets budsjett – det gjør at vi har en dobbelt rolle. Som forskningsinstitutt skal vi oppfylle krav til akademisk kvalitet (antallet doktorgrader, ekstern finansiering, publiseringer mv) i likhet med forskningssektoren for øvrig. Som forvaltningsorgan skal vi være et redskap for departementet i forbrukerpolitikken gjennom definerte forvaltningsoppgaver. Blant disse forvaltningsoppgaver er videreføringen av SIFOs standardbudsjettet (fra 2012

SIFOs Referansebudsjett), - et svært viktig referansepunkt for ulike etater ved fastsettelse av f.eks. barnebidrag og livsoppholdssatser ved gjeldsordning og utleggstrekk, og for banker og finansinstitusjoner som skal foreta kredittvurdering ved lånesøknader.

Noen vil oppfatte at denne doble rollen vil være uforenelig, da forvaltningsoppgaver ikke nødvendigvis oppfyller akademiske krav, og at forskningsprosjektene ikke er relevante for forbrukerpolitikken. En slik motsetning ville imidlertid være ødeleggende for SIFO. Forvaltningsoppgavene ville bli oppfattet som å være annenrangs både kvalitetsmessig og statusmessig. I de siste årene har SIFO arbeidet målrettet med å bryte skottene mellom forvaltningsforskning og eksterne forskningsoppdrag. Her er to eksempler: Som følge av at BLD har forvaltningsansvaret for gjeldsordningsloven har forskning om norske husholdningers gjeldssituasjon vært en mangeårig forvaltningsoppgave for SIFO. Denne forskningen har vært utgangspunktet for et stort SIFO-prosjekt finansiert av Norges forskningsråd om kredittens rolle for finansieringen av de nordiske velferdsstatene, med deltakere fra universiteter i Finland, Danmark og England. Og motsatt: SIFO-forskere har i lengre tid forsket på produkters levetid i prosjekter finansiert av både norske og europeiske forskningsmidler. Denne forskningen har direkte relevans for den nåværende regjeringens prioritering av bærekraftig forbruk med tanke på oppfølging i form av politiske tiltak. (Pr. i dag er SIFO representert med prosjekter i hele sju programmer i forskningsrådet.)

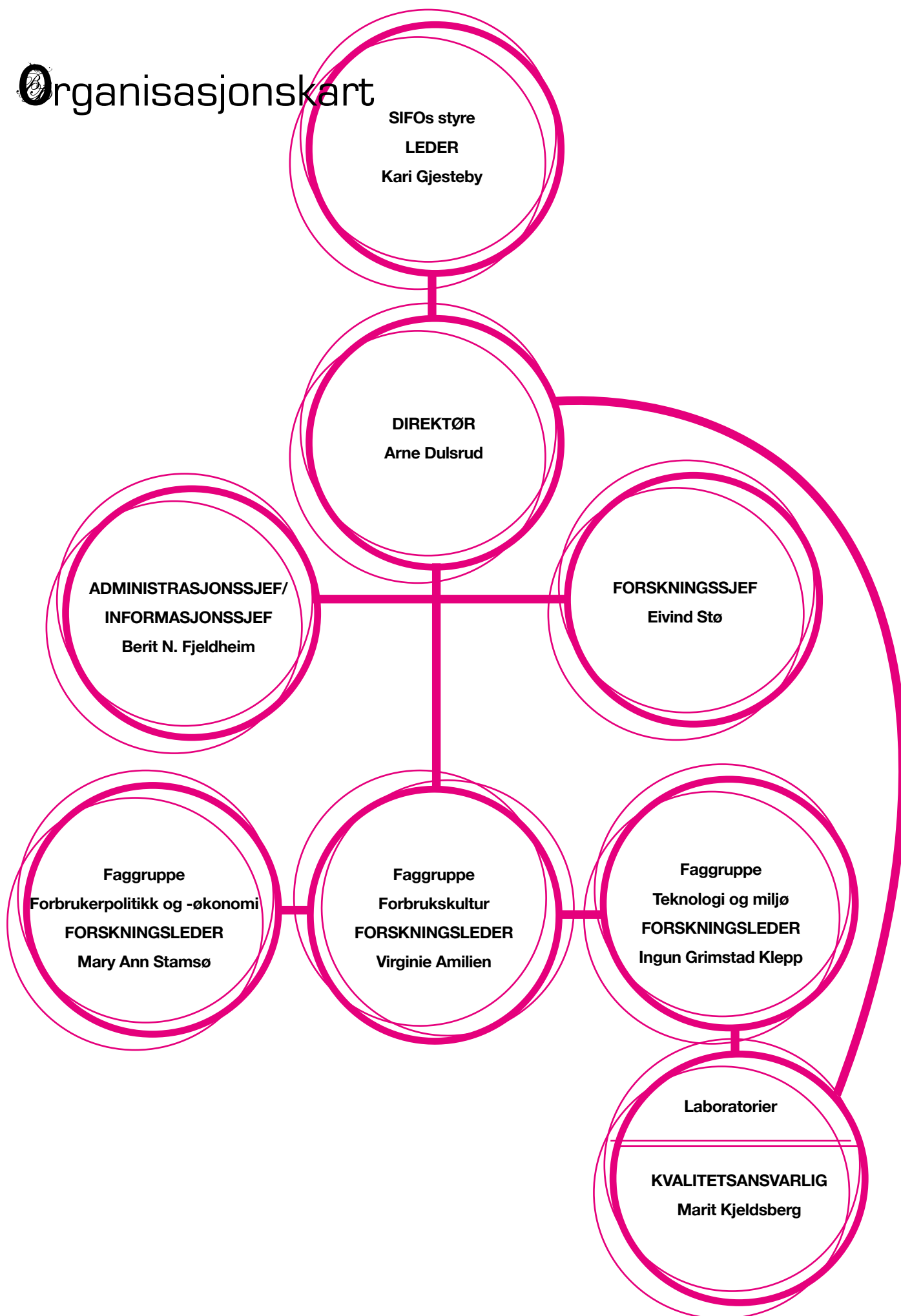
Derfor går det an å se på forholdet mellom forvaltning og forskning som en gjensidig forsterkning eller som to sider av samme sak. For selv om den frie forskningen kan være tjent med å ha en armlengdes avstand til politisk styring, er ikke offentlig forvaltning tjent med at relasjonene til norsk instituttsektor blir for svake. En av norsk instituttsektors viktigste funksjoner er tross alt å ivareta «forvaltningens utviklings- og fornyingsbehov på kort og lang sikt», for å sitere foreløpige dokumenter fra arbeidet med den nye forskningsmeldinga.

Jeg tror neppe at Forskningsmelding

2013 vil foreslå at norsk instituttsektor igjen skal motta driftsstøtte fra departementene. En slik løsning vil bli oppfattet som en retur til fortiden. I kortene ligger det snarere en bevegelse i retning av en kopling til universitets- og høyskolesektoren etter dansk mønster. Det betyr ikke at erfaringene fra institutter som lever tett på både forvaltningshensyn og forskningshensyn er uvesentlige.

Organisasjonskart

Styrets beretning 2011

Forskning og finansiering

SIFO har de siste årene hatt en kraftig økning i den eksterne prosjektfinansieringen, og denne utviklingen ble ytterligere styrket i 2011. Inntekter fra eksternt finansierte forskningsprosjekter har økt med 163 % siden 2006. SIFOs styre er svært tilfreds med denne utviklingen, som er i tråd med SIFOs strategiske målsetninger.

Det at instituttets økonomi i økende grad baseres på eksterne inntekter medfører samtidig en annen type økonomisk risiko. SIFOs styre har i 2011 hatt mye oppmerksomhet rettet mot hvordan instituttet på best mulig måte skal være i stand til å håndtere denne risikoen. Spesielt har spørsmål om hvordan instituttet kan sikre seg en tilstrekkelig økonomisk ryggrad vært diskutert, og man har også vært opptatt av å få etablert gode systemer for langsiktige inntektsprognoser.

Styret er tilfreds med årets resultat som ligger godt over vedtatt budsjett. Styret er også fornøyd med at instituttet nå har bedre kontroll på prosjektframdrift, spesielt på de eksternt finansierte prosjektene, og ønsker en tilsvarende kontroll på de basisfinansierte prosjektene.

Ny strategiplan for SIFO

SIFO har i 2011 arbeidet med en ny strategiplan for perioden 2012-2017. Styret har vært aktivt inne i denne prosessen. Styreseminaret på Klækken hotell 18-19. mai var i sin helhet viet strategiarbeidet. Utkast til strategiplan har vært gjenstand for en omfattende diskusjon med mange innspill og flere føringer i styremøtene i juni, september og desember 2011. For styret har det vært viktig å sørge for bred involvering fra de ansatte i utformingen av strategiplanen. Endelig godkjenning av planen ble fastsatt til første styremøte i 2012.

Ny visjon eller avvikling av laboratoriet?

Styret har hatt fokus på den økonomiske situasjonen på laboratoriet. Det er kostbart å drive et laboratorium av SIFOs laboratoriums størrelse etter akkrediterte testmetoder, og det nærmer seg en kapasitetsgrense for ytterligere testoppdrag. Det må

derfor være andre forhold enn de rent økonomiske som bør vektlegges for at denne virksomheten skal kunne opprettholdes, siden potensialet for å øke inntektene synes begrenset. Styret har derfor diskutert laboratoriets plass i SIFO og hvilken betydning det har i forhold til de overordnede målsetninger for virksomheten, herunder samarbeidsprosjekter internt.

Styret har tatt saken opp i dialogmøte med Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD). Departementet igangsatte 2. halvår 2011 en evaluering for å avklare laboratoriets framtid. Styret har også hatt en aktiv rolle gjennom bl.a. å komme med innspill til mandat.

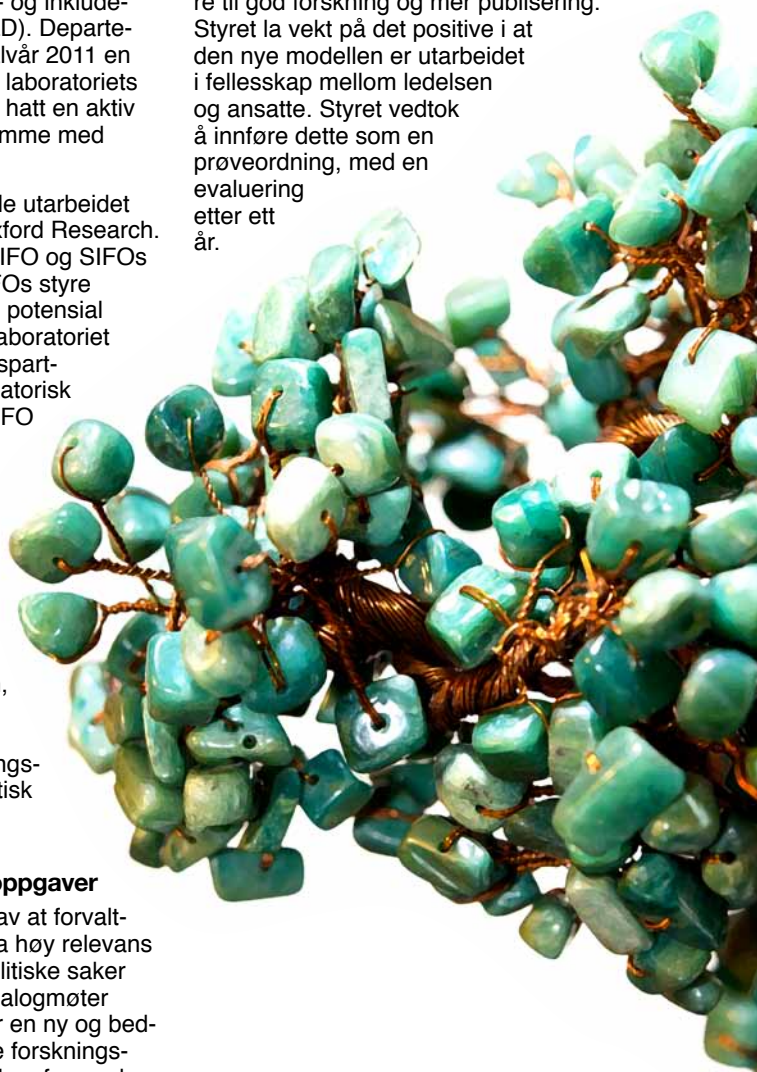
Evalueringsrapporten ble utarbeidet av analyseselskapet Oxford Research. Rapporten er forelagt SIFO og SIFOs styre til kommentar. SIFOs styre mener at det kan finnes potensial for videre drift dersom laboratoriet finner andre samarbeidspartnere og/eller ny organisatorisk tilknytning, og støtter SIFO ønske om en ny visjon for testvirksomheten i retning av et kompetansesenter for grønt forbruk og produksjon. Styret anmoder derfor departementet om at instituttet får tilstrekkelig tid til å jobbe videre med en ny visjon, nytt grunnlag og nye samarbeidsrelasjoner i forskningspolitisk, næringspolitisk og forbrukerpolitisk sammenheng.

Avklarte forvaltningsoppgaver

Styret har vært opptatt av at forvaltningsoppgavene skal ha høy relevans for løpende forbrukerpolitiske saker (utfordringer) og har i dialogmøter med BLD tatt til orde for en ny og bedre organisering av disse forskningsoppgavene. Styret er ellers fornøyd med departementets oppfølging og interesse for SIFOs virksomhet.

Ny modell for honorering og fakturerbar tid

Styret vedtok i 2011 en ny modell for honorering og fakturerbar tid på SIFO. Modellen innebærer at kravet til fakturerbar tid for den enkelte forsker reduseres, og at det innføres et forbedret honoreringssystem for poenggivende vitenskapelig publisering. Styret håper den nye modellen vil gi bedre arbeidsvilkår for forskerne og stimulere til god forskning og mer publisering. Styret la vekt på det positive i at den nye modellen er utarbeidet i fellesskap mellom ledelsen og ansatte. Styret vedtok å innføre dette som en prøveordning, med en evaluering etter ett år.

Dette er SIFO

Statens institutt for forbruksforskning (SIFO) er et statlig forvaltningsorgan med særskilte fullmakter underlagt Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD). SIFOs styre på sju medlemmer oppnevnes av BLD og består av representanter fra forskningsmiljøer, forbrukerinstusjoner og SIFOs ansatte. SIFO finansieres gjennom en statlig grunnbevilgning og ved prosjektinntekter. Instituttet har en fri og uavhengig stilling i forsknings- og testfaglige spørsmål og utfører oppdrag for organisasjoner, offentlige myndigheter og næringsliv.

Formål

SIFO skal være et ledende fagmiljø med formål å drive forskning, utredning og testvirksomhet ut fra hensynet til forbrukernes stilling og rolle i samfunnet. Gjennom forskning og testvirksomhet skal SIFO legge grunnlaget for å utrede viktige forbrukerproblemer og konsekvenser av blant annet offentlige tiltak og markedets tilbud. Forbruksforskningen skal benyttes som grunnlag for å nå forbrukerpolitiske mål og for å ivareta forbrukernes behov.

Kompetanse

Instituttet har 58 ansatte, med en faglig stab som har bakgrunn i samfunnsvitenskap og i naturvitenskap/teknologi. Den faglige virksomheten er delt inn i tre faggrupper:

- Forbrukerpolitikk og -økonomi
- Forbrukskultur
- Teknologi og miljø (herunder produkttesting)

I 2011 ble det arbeidet på 13 doktorgradsprosjekt ved instituttet. Det høye antallet doktorgradsstipendiater markerer en betydelig kompetansesatsing fra instituttets side. Til sammen representerer doktorgradene dessuten en stor faglig og tematisk spennvidde.

Antall forskere med forsker I-kompetanse var i 2011 åtte, hvorav fem med professorkompetanse. 11 forskere har forsker II-kompetanse, og sju er forsker III.

Samarbeid og forskerutveksling

SIFO har styrket sin kontakt med

universitets- og høyskolesektoren gjennom søknadsarbeid og ikke minst gjennom at forskere fra denne sektoren innehar bistillinger ved SIFO. Instituttet hadde i 2011 bistillingskontrakt med fire universitetsforskere, hvorav tre på professornivå.

Ingen av våre forskere var på lengre forskeropphold i andre forskermiljøer i 2011, men en av stipendiatene hadde et to måneders feltarbeid i India, og en gjennomførte et åtte måneders feltarbeid i Tromsø. Vi har hatt flere masterstudenter fra UiO med masteroppgave tilknyttet instituttets temaområder. En stipendiat fra NTNU har hatt kontor-plass på SIFO og gjør sitt pliktarbeid i SIFO-prosjekter. Flere gjesteforskere er på vei til SIFO.

Faglig publisering og formidling

Et viktig mål for SIFO er å øke artikkelpubliseringen. I 2011 var antall tidsskriftsartikler med fagfellevurdering (referee) 20, mot 14 i 2010. Antall artikler i bøker lå i 2011 på sju, mot 11 året før.

Flere av SIFOs forskere har undervist og forelest ved universiteter og høyskoler. Videre er det drevet veiledning av hovedfags- og mastergradsstudenter, både for studentene som har hatt arbeidsplass på SIFO og for studenter med arbeidsplass utenfor SIFO.

Forbruksforskning i mediene

Rundt 2000 årlige medietreff er et gjennomsnittlig nivå for SIFO. Også i 2011 var instituttet hyppig nevnt i mediene, med totalt 1966 registrerte treff. Forbrukerstoff er populært, og offentliggjøring av nye forskningsresultater fra SIFO får ofte mye spalteplass og oppmerksomhet. SIFO-forskerne blir også aktivt brukt som kilder i ulike forbrukssaker. Forskningsresultater fra SIFO-rapporter som *Unge voksne og lånefinansiert forbruk* og *Sammenligning av priser mellom Norge, Sverige og Danmark på enkelte merkevarer* fikk stor mediedekning i 2011.

Rapporten *Unge voksne og lånefinansiert forbruk* er skrevet av Ragnhild Brusdal og Lisbet Berg. I forbindelse med lansering av rapporten arrangerte BLD konferansen «Kjøp nå – betal senere», der SIFO, Forbrukerombu-

det og Forbrukerrådet var spesielt invitert til å komme med innlegg på grunnlag av rapporter departementet hadde bestilt direkte på temaet Unge og kredittgjeld. Konferansen fikk stor oppmerksomhet i media, og Ragnhild Brusdal, som holdt SIFOs innlegg, ble intervjuet både i avis og radio.

Andre rapporter og artikler som har fått god pressedekning, er knyttet til temaer som forbrukerkunnskap, matvaner, matvarepriser, regulering, ull, gjeldsrådgivning, merking av mat. En stor del av medietreffene gjennom hele året dreier seg om SIFOs Standardbudsjett.

Likestilling 2011

SIFO er opptatt av at instituttets ansatte skal ha høy og relevant kompetanse, uavhengig av kjønn. Instituttets kvinneandel er høy, både på ledernivå og blant de øvrige ansatte. I 2011 hadde styret en fordeling på seks kvinner (inkludert styreleder) og to menn. Det blir tatt hensyn til kjønnsbalansen ved nominasjon av styrekandidater og ved oppnevning av personer til råd og utvalg ved instituttet.

Fordeling på		Kvinner	Menn
alle ansatte	administrasjon	6	5
	fag	33	15
ledernivå	leder/mellomleder	4	2
gj.snitt lønns-trinn	leder/mellomleder	68,8	82,5
	administrasjon	52,4	59,5
	fag	59,9	62,6

Regnskap

RESULTATREGNSKAP

	NOTE	2011	2010
Basisbevilgning	1	25 791 000	26 481 000
Eksterne prosjektinntekter	1	23 354 214	18 780 789
Andre driftsinntekter	1	341 491	550 000
SUM DRIFTSINNEKTER		49 486 705	45 811 789
Lønn og godtgjørelser		-31 376 153	-31 502 621
Husleie og lokaler		-6 728 220	-6 282 358
Prosjektrelaterte driftskostnader		-5 955 192	-3 833 643
Andre driftskostnader		-3 518 724	-3 122 076
SUM DRIFTSKOSTNADER		-47 578 290	-44 740 698
DRIFTSRESULTAT		1 908 415	1 071 091
Finansposter		-1 530	-108 099
ÅRSRESULTAT		1 906 886	962 992
DISPONERING AV ÅRSRESULTATET			
Disponert til egenkapital		1 906 886	962 992

BALANSE PR. 31.12**2011****2010****EIENDELER****ANLEGGSMIDLER**

0

0

OMLØPSMIDLER

Kundefordringer

732 588

1 158 725

Andre fordringer

2

4 675 427

6 007 275

Sum fordringer**5 408 014****7 166 000****Bankinnskudd og kontanter****17 277 786****13 050 303****SUM OMLØPSMIDLER****22 685 800****20 216 303****SUM EIENDELER****22 685 800****20 216 303****EGENKAPITAL OG GJELD****EGENKAPITAL**

Investeringsfond

1 885 692

1 885 692

Øvrig egenkapital

7 259 460

5 352 574

SUM EGENKAPITAL**9 145 153****7 238 267****GJELD****Kortsiktig gjeld**

Leverandørgjeld

124

2 418

Skyldig skattetrekk

1 068 600

1 797 993

Skyldig offentlige avgifter

1 086 416

989 648

Avsatte feriepenger

2 757 965

2 657 665

Forskuddsbetalte, ikke opptjente inntekter

3

6 843 328

7 418 422

Annen kortsiktig gjeld

534 215

111 890

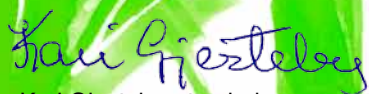
Sum kortsiktig gjeld**12 290 647****12 978 036****Avregning med statskassen**

Ikke inntektsført bevilgning

4

1 250 000

0

SUM GJELD**13 540 647****12 978 036****SUM EGENKAPITAL OG GJELD****22 685 800****20 216 303**

Kari Gjestebø, styreleder

Hilmar Rommetvedt

Audun Skeidsvoll

Gry Nergård

Randi Kjeldstad

Ellen Katrine Nyhus

Marit Kjeldsberg

Mari Rysst

Noter

Regnskapsprinsipper

SIFO fører regnskaper etter periodiseringsprinsippet (regnskapsprinsippet).

Eksterne prosjektinntekter

Inntektsføring er basert på prosjektenes framdrift, og er knyttet til fullførelsesgrad og forventet totalinntekt. Laboratoriets testoppdrag og enkelte andre mindre inntektsposter inntektsføres på faktureringsstidspunktet.

Basisbevilgning

Basisbevilgningen inntektsføres normalt i sin helhet. I 2011 har det imidlertid etter en konkret vurdering blitt gjort en avsetning for ikke-opptjent basisbevilgning (jfr. note 1)

Midler til prosjektpartnere

I tilfeller hvor SIFO mottar tilskudd på vegne av prosjektpartnere, inntektsføres ikke partnernes andel, men partnerandelen posteres i stedet direkte i balansen som en gjeldspost.

Varige driftsmidler

Investeringer kostnadsføres på kjøpstidspunktet. SIFO har valgt å ikke benytte avskrivninger, basert på vurderinger om vesentlighet.

NOTE 1 SPESIFIKASJON AV DRIFTSINNTEKTER 2011 2010

Basisbevilgning

TILDELT BASISBEVILGNING

Grunnbevilgning	10 171 000	10 481 000
Strategisk kompetanseutvikling	7 020 000	6 500 000
Forvaltningsrelaterte oppgaver	6 850 000	6 500 000
Laboratorie- og testvirksomhet	3 000 000	3 000 000
SUM TILDELT BASISBEVILGNING	27 041 000	26 481 000

OPPTJENT BASISBEVILGNING

Sum tildelt basisbevilgning	27 041 000	26 481 000
Ikke opptjent basisbevilgning (forvaltningsrelaterte oppgaver)	-1 250 000	0
SUM OPPTJENT BASISBEVILGNING	25 791 000	26 481 000

Se nærmere spesifikasjon i note 4

Eksterne prosjektinntekter

Norges forskningsråd	15 111 136	12 699 910
EU-prosjekter	2 791 973	1 098 496
Testoppdrag laboratoriet	1 761 598	1 324 822
Andre eksternt finansierte prosjekter	3 689 508	3 657 561
SUM EKSTERNE INNTEKTER	23 354 214	18 780 789

Andre inntekter

BLD-tilskudd til arbeid med statlige regnskapsstandarder	330 634	450 000
Kompensasjon Matmaktutvalget		100 000
Diverse andre inntekter	10 857	
SUM ANDRE INNTEKTER	341 491	550 000

NOTE 2: ANDRE FORDRINGER

Prosjektinntekter inntektsført, ikke innbetalt	4 387 024	4 054 054
Forskuddsbetalt til leverandør	220 452	1 913 850
Diverse fordringer	67 951	39 371
SUM ANDRE FORDRINGER	4 675 427	6 007 275

NOTE 3: FORSKUDDSBETALTE INNTEKTER

Prosjektinntekter forskuddsbetalt, ikke opptjent	6 843 328	7 418 422
Inkluderer også midler til prosjektpartnere		

NOTE 4: IKKE OPPTJENT BASISBEVILGNING

Avsetningen er gjort med utgangspunkt i følgende prosjekter:	2011	2010
Standardbudsjettet	650 000	0
SIFO-surveyen	300 000	0
Populærformidling	300 000	0
SUM IKKE OPPTJENT BASISBEVILGNING	1 250 000	0

Forbrukerpolitikk og -økonomi

Hovedområder

- ★ Standardbudsjett og velferd
- ★ Regulering av forbruk
- ★ Forbrukerpolitikk og opinion
- ★ Finansielle tjenester
- ★ Matmarked og -politikk

Bakgrunn

I faggruppa Forbrukerpolitikk og -økonomi er arbeidet i hovedsak rettet inn mot hvordan marked og politiske tiltak påvirker forbruket, samt hvordan forbrukerne reagerer på denne typen styring. Det kan være styring som skal ivareta forbrukernes velferd, men også prosesser som går på tvers av folks ønsker og behov. Et overordnet perspektiv innen temaområdet forbrukerøkonomi er forbrukernes ressursdisponering i husholdet. Gjennom dette arbeidet har instituttet posisjonert seg som en sentral premissleverandør for aktører som arbeider med forbrukerøkonomiske problemstillinger innen politikk, forvaltning, privat næringsliv og medier. Flere prosjekter er rettet inn mot forvaltningens og forbrukerorganisasjonenes langsiktige behov, slik som Standardbudsjettet, SIFO-surveyen, barn og kommersialisering og pris og konkurranse. Andre prosjekter er forskerinitierte, innen temaer som forbrukertillit og makt, markedsbaserte reguleringssystemer, finansielle tjenester mv. Gruppa har også en rekke mindre oppdrag innenfor disse områdene.

Oppsummering 2011

Innenfor dette forskningsområdet ble det satt i gang ett nytt prosjekt med ekstern finansiering. Det ble publisert sju tidsskriftsartikler og to bokartikler. Forskingen fra fagområdet ble formidlet via en rekke foredrag og - ikke minst - via presse.

I 2011 har vi bidratt i arbeidet knyttet til EUs Consumer Market Scoreboard, der de gjør målinger av forbrukertilfredshet på ulike markeder. Vi har også opprettholdt samarbeidet med den internasjonale Consumer Conditions Group, med møter i Norge og i Brüssel. Denne gruppa har deltakere fra Nederland, Danmark, Storbritannia og Sverige.

I 2011 ble det gjennomført to ulike undersøkelser knyttet til SIFO-surveyen. En egen undersøkelse av markedet for megler tjenester ble sluttført i 2011.

Husholdsøkonomi er et prioritert område. Arbeid knyttet til Standardbudsjettet er alltid en sentral del av virksomheten på området. Det arbeides kontinuerlig med å videreutvikle kvaliteten og nytteverdien av budsjettet. På oppdrag fra Husbanken arbeides det med å utvikle et budsjett som er tilpasset søkere av startlån - med utgangspunkt i Standardbudsjettet. Et prosjekt om økonomisk utsatthet ble gjennomført i 2011, samt ett om finansiell dugelighet i samarbeid med Universitetet i Agder (UiA). Internasjonalt følger vi opp kontaktene i det europeiske ECRI-nettverket, samt samarbeidet med Handelshøyskolen i København og med miljøer i Storbritannia. I tillegg startet gruppen opp arbeidet med et NFR-prosjekt innenfor VAM-programmet (Velferd, arbeid og migrasjon). Dette prosjektet handler om økonomisk rådgivning i et velferdsstatsperspektiv og gjennomføres i samarbeid med BI, HiOA, UiA, samt SFI (Det nationale forskningscenter for velfærd) i Danmark, PFRC (Personal Finance Research Center) i Storbritannia, Helsingfors universitet i Finland og School of Social Work ved Lunds universitetet i Sverige.

Barn, unge og kommersialisering er også en viktig del av faggruppas virksomhet. Et prosjekt om unge voksne og deres forhold til kreditt og gjeld ble gjennomført i 2011. Dette var en kvalitativ undersøkelse som vil bli fulgt opp med en survey i 2012.

Innenfor området pris og konkurranse ble det i samarbeid med SIRUS gjennomført en undersøkelse om evaluering av plassering av tobakk i butikk. Forskning på dagligvaremarkedet er en sentral del av forskningsgruppas

arbeid. SIFO har deltatt i arbeid knyttet til Matkjedeutvalget, der vi blant annet har sammenlignet priser på dagligvarer mellom Norge og Sverige. Videre har vi arbeidet med å forstå forbrukernes adferd i dette markedet generelt, gjennom en analyse av handlevaner, og vi har sett på mer spesielle markeder som økologisk kjøtt i restaurant og egg i butikk.

Satsningsområdet Regulering ble fullført i 2011, med en nordisk workshop og et symposium i Tidsskrift for samfunnsforskning som resultat.

Prosjekter i 2011

- 11-2011-28 Utsatthet blant norske husholdninger
- 11-2011-27 Pensjonssparing til alderdommen
- 11-2011-06 Forbrukervalg av egg
- 21-2010-61 Rasktelefon
- 11-2010-60 GOFOOD WP C-1
- 11-2010-59 GOFOOD WPB
- 11-2010-57 Økonomiske problemer i oppgangstider
- 11-2010-49 Finansiell kunnskap
- 11-2010-35 Eiendomsめglere
- 11-2010-33 Evaluering telefonsalg
- 11-2010-23 Nordic food survey
- 11-2010-16 GOFOOD WPA
- 11-2010-14 Financialisation of social welfare
- 21-2010-04 Husbanken
- 11-2010-03 Sustainable regulation
- 11-2009-04 Regulering
- 11-2009-03 Økokalv
- 11-2007-06 Quality labeling
- 11-2006-36 Pris & konkurranse
- 11-2006-20 Barn og unge
- 11-2004-45 SIFO-surveyen
- 11-2004-29 Standardbudsjettet

Forbrukskultur

Hovedområder

- ★ Digitale medier
- ★ Matkultur og spisevaner
- ★ Helse, mat og spill
- ★ Migrasjon og transnasjonalisme
- ★ Kjønn
- ★ Barn og unge

Bakgrunn

Forbruk er et felt der mennesker, foruten å anskaffe nyttige ting, uttrykker holdninger, preferanser, tilhørighet, verdier og smak. Disse meningsfulle, rutinepregete og symbolladete sidene utvider forståelsen av begrepet forbruk fra å dreie seg om en snever økonomisk rasjonalitet til å handle om kultur. Forbruk blir da å betrakte både som et uttrykk og som et normativt system, og forbrukskultur ser på betydningen av forbruk langt ut over det økonomiske feltet.

Forbrukskultur finnes i spennet mellom forbruksvaner, sosial arv, rutiner og rasjonelle valg, og det er viktig å studere forbruk som et komplekst handlingsfelt som formes av ulike praksiser. Vi forstår forbrukerrollen som situasjonsbetinget og forbrukskultur som den spesifikt historiske, geografiske og politiske rammen som forbrukeren handler innenfor.

Oppsummering 2011

I 2011 ble det i Forbrukskulturgruppen publisert fire vitenskapelige artikler og fire bokanmeldelser i norske og internasjonale tidsskrift, samt to bokartikler. Videre ble forbrukskulturforskningen formidlet via foredragsvirksomhet med flere titalls innen- og utenlandske presentasjoner, forelesninger ved universitet og høyskoler, en kronikk, en oppdragsrapport (antologi med flere artikkelforfattere) og et prosjektnotat.

2011 ble sluttåret for EU-prosjektet Obesity governance, der målsettingen var å kartlegge og analysere bruken av "public-private partnerships" - en type "new governance" eller regulering - i tiltak mot overvekt og fedme i Europa. Prosjektets konkrete mål var å bidra til utviklingen av reformulering

av produsert mat i et bredt perspektiv, dvs. ikke bare begrenset til endring av oppskrifter, men også andre typer tiltak som for eksempel merking, informasjon og kampanjer. Med Obesity governance-prosjektet ønsket man å åpne nye vinduer og muligheter for å forbygge overvekt og fedme, innenfor regulering som involverer samarbeid mellom næringsmiddelindustrien, dagligvarehandelen, frivillige organisasjoner og statlige institusjoner.

Nordic food culture, et arbeid finansiert av Nordisk samarbeidsnemnd for humanistisk og samfunnsvitenskapelig forskning (NOS-HS), ble også avsluttet i 2011. Prosjektet har resultert i et etablert nordisk nettverk med egen web-side og et spesialnummer om nordisk matkultur i et internasjonalt tidsskrift (publiseres i 2012).

Sauens velferd, et prosjekt ledet av Veterinærhøgskolen, ble avsluttet i 2011 med flere artikler sendt til vitenskapelige tidsskrifter. Hovedmålet med prosjektet var å skaffe ny kunnskap om velferdssituasjonen for sau, å etablere et overvåkingssystem, samt å undersøke ulike aktørers holdninger og praksiser i forhold til dyrevelferd blant sau – den delen av prosjektet som SIFOs bidrag var spesielt rettet mot.

Alle andre prosjekter er godt i gang. I 2011 ble dessuten et oppdragsprosjekt kalt Fremtidens fiskedisk startet opp. I dette prosjektet vil vi undersøke hvilke ønsker og behov forbrukerne har når det gjelder fiskedisken i dagligvarebutikker og bidra med innovasjon og konseptutvikling.

En ny studie om forbrukernes forhold til digitale medier, kombinert med tidligere arbeid (2005 og 2009), ble utgangspunktet for en rapport som tar for seg forbrukernes egne erfaringer og opplevelser av hvordan ulike digitale oppgaver i hverdagslivet håndteres.

2011 har vært preget av mye aktivitet innen temaene digitale medier, mat og helse, samt migrasjon, med nye og spennende datainnsamlinger for RFID-prosjektet – et prosjekt finansiert av VERDIKT-programmet ved Forskningsrådet

(NFR), som skal utforske og analysere bruk av Radio Frekvens IDentifikasjon i samfunnet – HealthMeal (et stort samarbeidsprosjekt finansiert av Matprogrammet ved NFR) og Inkludering og eksklusjon som er finansiert av VAM-programmet ved NFR.

Prosjekter i 2011

- 21-2011-26 Fremtidens fiskedisk
- 11-2010-48 RFID in Society
- 11-2010-41 NFC City
- 11-2010-17 EldreMat
- 11-2010-05 HealthMeal
- 11-2009-24 Nordic Food Culture
- 11-2009-21 Inclusion and exclusion in the suburb
- 11-2009-07 Gendering ICT in everyday life
- 11-2009-06 Migrasjon
- 11-2009-05 Obesity Governance
- 11-2007-15 Food and body in everyday life
- 11-2006-48 Organic Health
- 11-2006-27 Sauens velferd

Teknologi og miljø

Hovedområder

- ★ Forbrukernes valg og vaner
- ★ Forbruk og miljø
- ★ Produkter og deres plass i forbrukspraksiser
- ★ Produkttesting

Bakgrunn

Forskningen innen faggruppen omfatter i hovedsak problemstillinger knyttet til bærekraftig forbruk på ulike områder – som energi, teknologi, klær, tekstiler, fritidsforbruk og matforbruk. Vi har også forskning rundt temaene klær, fritid og husarbeid som ikke har miljøfokus.

Oppsummering 2011

2011 var preget av stor aktivitet i eksternt finansierte prosjekter. Tre nye prosjekter fikk tilslag. Flere av de søknadene som ikke fikk gjennomslag høstet svært gode tilbakemeldinger, noe som tilsier at det arbeidet som ble lagt ned, kan vise seg å bære frukter i en neste runde.

Som vanlig hadde vi også dette året stor formidlingsaktivitet. Av prosjektene er det i særklasse Valuing Norwegian wool (Ull) som har en høy medieprofil, med 42 telte oppslag i 2011. Dette skyldes delvis en bevisst satsning på formidling gjennom hele prosjektperioden, men også at interessen for temaet ull er stor.

Vi ser en økende interesse både nasjonalt og internasjonalt for tematikken «sustainable fashion», noe som bidrar til etterspørsel etter kunnskap og samarbeid. SIFOs forskning på dette feltet blir lagt merke til. I det internasjonale arbeidet med å få redusert miljøbelastningene fra tekstilforbruk, blir søkelyset i økende grad flyttet mot tekstilenes levetid og ulike former for dematerialisering. Dette er perspektiver SIFO har arbeidet lenge med, men hvor kunnskapen generelt er begrenset.

Forholdet mellom forbruk og miljø har i stor grad satt sitt preg på forskningen i Teknologi og miljø-gruppa i 2011. Denne forskningen har lenge vært knyttet opp mot EUs rammeprogram-

mer, og gjennom CORPUS og CRISP har vi fortsatt dette arbeidet. CORPUS bygger bro mellom forskersamfunnet og de politiske myndigheter, mens CRISP trekker opp scenarier for en bærekraftig utvikling og diskuterer hvordan vi skal nå disse bærekraftige scenariene.

I 2011 startet vi også et forsknings-samarbeid som peker ut over Europa. Gjennom samarbeidet med CUTS International i Jaipur i India setter vi søkelyset på miljøstandarder for tekstilproduksjon i et verdikjedeperspektiv. Hovedfokus er miljømerkene økte betydning i dialogen mellom produsent og forbruker, og prosjektet er finansiert av den norske ambassaden i New Dehli.

I 2011 arbeidet vi også på prosjekter som blir finansiert via Norges forskningsråds tre viktige programmer: RENERGI, MILJØ 2015 og NORDKLIMA. I RENERGI-prosjektet undersøker vi hvorfor husholdningenes energiforbruk har flatet ut det siste ti-året, og hvorfor det har vært så liten oppmerksomhet omkring en slik positiv utvikling (A secret success). Innenfor MILJØ 2015 avsluttes prosjektet om bærekraftige miljøindikatorer, hvor SIFO har hatt ansvaret for forbruksindikatorerne i et prosjekt som ledes av SSB. Innen NORDKLIMA arbeider vi sammen med Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA) og Universitet i Bergen (UiB) på et prosjekt om den norske klimadebatten i et internasjonalt perspektiv. Dette prosjektet startet opp i 2011, og SIFO har gjennomført en forbrukersurvey om klimaskeptisismen blant norske forbrukere.

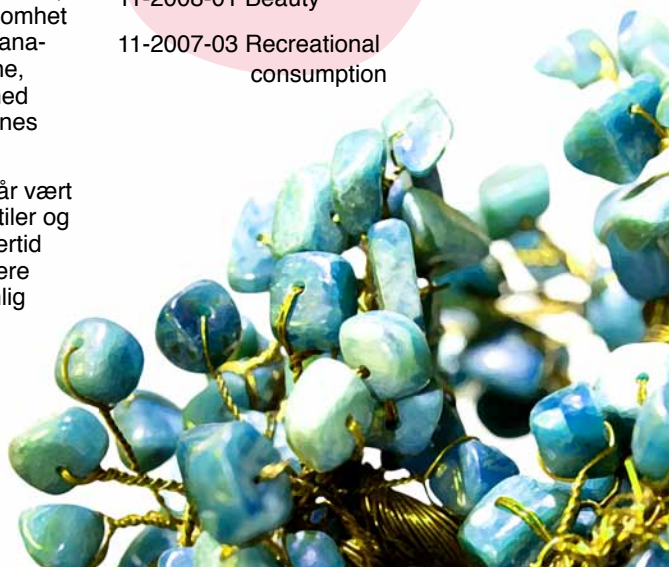
SIFO deltar også i prosjektet Food Waste, som er finansiert av Matprogrammet til NFR. Dette er et samarbeid med Østfoldforskning og Nofima, og prosjektet fikk stor oppmerksomhet i 2011. Vi har gjennomført plukkanalyser av avfall fra husholdningene, og ved instituttet arbeides det med en doktorgrad om husholdningenes håndtering av eget matavfall.

Laboratoriet har i svært mange år vært engasjert i forsøk knyttet til tekstiler og vask. Folks vaskevaner er imidlertid endret, og lukt er i dag en viktigere årsak til vask enn flekker og synlig smuss. Derfor utviklet vi i 2011

en metode for måling av lukt. Denne har gitt gode resultater når det gjelder problemstillinger som f. eks. hvorvidt sølv og andre antibakterielle behandlinger reduserer luktintensitet i klær, og hvordan ulike fibre og behandlinger påvirker luktintensiteten.

Prosjekter i 2011

- 21-2011-30 FLO Uniform
- 11-2011-16 Heat pumps
- 11-2011-15 Product life extension
- 21-2010-58 Merkejungel
- 21-2010-52 Informantintervjuer for Matmaktutvalget
- 11-2010-40 Climate scepticism
- 21-2010-36 Forbrukerkunnskap 2010
- 11-2010-32 CRISP
- 11-2010-30 Mot en bærekraftig fritid
- 21-2010-22 Matavfall
- 11-2010-13 Dualism of eco-labels
- 11-2010-12 CORPUS
- 11-2010-11 Valuing Norwegian wool (Ull)
- 11-2010-10 A secret success
- 11-2010-09 Food waste
- 11-2009-15 Sustainable indicators
- 11-2009-13 Textile waste
- 11-2009-12 Materiell kultur
- 11-2009-11 Uni-Form
- 11-2008-14 Kjøkkenhygiene
- 11-2008-01 Beauty
- 11-2007-03 Recreational consumption

Publikasjoner 2011

Artikler i internasjonale tidsskrift med referee

Aall, Carlo; Ingun Grimstad Klepp, Agnes Brudivik Engeset, Silje Skuland & Eli Støa (2011). Leisure and sustainable development in Norway : part of the solution and the problem. *Leisure Studies*, 30 (4) 453–476

Amilien, Virginie (2011). New kitchen, new home : new kitchen as a plural consumption area. *Nordic Historical Review*, (12) 91–111

Borgen, Svein Ole (2011). Product differentiation and cooperative governance. *The Journal of Socio-Economics*, 40 (3) 327–333

Bugge, Annechen (2011). Lovin' it? : a study of youth and the culture of fastfood. *Food, Culture & Society: An International Journal of Multidisciplinary Research*, 14 (1) 71–89

Kjærnes, Unni & Runar Døving (2011). Manger sain en Norvège : de la régulation étatique à l'auto-contrôle? *Revue d'Histoire Nordique*, (12) 27–48

Klepp, Ingun Grimstad (2011). Slimming lines. *Fashion Theory: The Journal of Dress, Body & Culture*, 15 (4) 451–480

Laitala, Kirsi; Casper Boks & Ingun Grimstad Klepp (2011). Potential for environmental improvements in laundering. *International Journal of Consumer Studies*, 35 (2) 254–264

Laitala, Kirsi; Ingun Grimstad Klepp & Benedicte Hauge (2011). Materialised ideals : sizes and beauty. *Culture Unbound: Journal of Current Cultural Research*, 3, 19–41

Theien, Iselin (2011). Planung und Partizipation in den regulierten Konsumgesellschaften Schwedens und Norwegens zwischen 1930 und 1960. *Comparativ. Zeitschrift für Globalgeschichte und vergleichende Gesellschaftsforschung*, 21 (3) 67–78

Throne-Holst, Harald & Arie Rip (2011). Complexities of labelling of nanoproducts on the consumer markets. *European Journal of Law and Technology*, 2 (3)

Vittersø, Gunnar & Virginie Amilien (2011). From tourist product to ordinary food? : the role of rural tourism

in development of local food and food heritage in Norway. *Anthropology of Food* (8)

Vittersø, Gunnar & Anne Moxnes Jervell (2011). Direct markets as multiple consumption spaces : the case of two Norwegian collective marketing initiatives. *International Journal of Sociology of Agriculture and Food*, 18 (1) 54–69

Artikler i norske tidsskrift med referee

Amilien, Virginie (2011). From territory to terroir? : the cultural dynamics of local and localized food products in Norway. *Sosiologisk Årbok*, 3 (4) 85–106

Dreyer, Bent; Arne Dulstrud, Kjell Grønhaug & John R. Isaksen (2011). Do fluctuations in input impact industry structure? *Økonomisk fiskeriforskning*, 21 (1) 26–40

Døving, Runar (2011). Decarnivering : en analyse av Guds lam, steken og kosedyret. *Tidsskrift for kulturforskning*, 10 (1) 19–35

Døving, Runar (2011). Stedet Syden. *Norsk Antropologisk Tidsskrift*, 22 (1) 18–36

Kjærnes, Unni (2011). Forbruk og selvregulering. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 52 (4) 523–528

Poppe, Christian; Per Arne Tufte & Svein Ole Borgen (2011). Hjelper det å dulte til dem som har snublet? : et adferdsøkonomisk perspektiv på tilgangen av kreditt til utsatte låntagere. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 52 (4) 543–557

Rysst, Mari (2011). "Skal du på Klubben?" : sosial inkludering og ekskludering blant barn på et multi-etnisk sted i Oslo. *Barn*, 29 (2) 47–66

Theien, Iselin (2011). Velferd eller moralisme? : regulering av forbruk i et historisk perspektiv. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 52 (4) 529–541

Artikler i bøker med red.

Amilien, Virginie; Atle Wehn Hegnes & Henry Notaker (2011). Du champ cultivé au champ culturel : les transformations de la pomme de terre en Norvège. I Marc de Ferrière le Vayer

& Jean-Pierre Williot (red.) *La pomme de terre de la Renaissance au XXIe siècle*, Paris, Presses Universitaires de Rennes

Bandlien, Charlotte Bik (2011). On the Style Site* : ephemeral images in time. I Æsa Sigurjónsdóttir, Michael A. Langkjær & Jo Turney (red.) *Images in time : Flashing forward, backward, in front and behind photography in fashion, advertising and the press*, Bath, Wunderkammer

Døving, Runar (2011). Originalens kopi, kopiens original. I Karin Gundersen & Mari Lending (red.) *Kopi & original - Inversjoner i opprinnelsen - tenkningens historie*, Oslo, Scandinavian Academic Press

Kjærnes, Unni & Hanne Torjusen (2011). Beyond the industrial paradigm? : consumers and trust in food. I Spaargaren, Gert; Peter Oosterveer & Anne Loeber (red.) *Food practices in transition: changing food consumption, retail and production in the age of reflexive modernity*, London, Routledge

Klepp, Ingun Grimstad & Ardis Storm-Mathisen (2011). Reading Fashion as Age. I *Teoria Modi (Fashion Theory, Russian edition)*, Moskva, New literary observer

Wandel, Margareta; Marte K. Råberg & Gun Roos (2011). Physical and psychological work strain and health-related coping strategies among men and women in various occupations. I Janice Langan-Fox & Cary L. Cooper (red.) *The Handbook of Stress in the Occupations*, Cheltenham, UK, Edward Elgar Publishing

Rapporter i egne serier

Berg, Lisbet (2011). *To feel empowered as a consumer : an interpretation of the Norwegian results from the Consumer Empowerment study: Special EUROBAROMETER no. 342: Consumer Empowerment*. Project note no 3-2011, Oslo, SIFO

Berg, Lisbet (2011). *Tror det er lønnsomt, men sjekker ikke pris : forbruker erfaringer fra salg, medlemskort, rabattkoder og avbetaling*. Prosjektnotat nr. 5-2011, Oslo, SIFO

Borch, Anita & Øystein Sørebo (2011). *Forbrukerkunnskap og digital kompetanse blant elever i videregående skole*. Oppdragsrapport nr. 5-2011, Oslo, SIFO

Brusdal, Ragnhild & Lisbet Berg (2011). *Unge voksne og lånefinansiert forbruk*. Oppdragsrapport nr. 4-2011, Oslo, SIFO

Ragnhild Brusdal og Randi Lavik (2011). *Identitetstyveri : omfang, tillit og beskyttelse mot risiko*. Oppdragsrapport nr. 6-2011, Oslo, SIFO

Heidenstrøm, Nina; Eivind Jacobsen & Svein Ole Borgen (2011). *Seleksjon og ignorering : forbrukerstrategier for å manøvrere i merkemangfoldet*. Oppdragsrapport nr. 2-2011, Oslo, SIFO

Jacobsen, Eivind & Randi Lavik (2011). *Kjøkkenpraksis og mathygiene : litteraturgjennomgang og web-survey*. Fagrapport nr. 3-2011, Oslo, SIFO

Laitala, Kirsi; Ingun Grimstad Klepp & Kjersti Eilertsen (2011). *Can wool be boiled and spin-dried? : woolen materials in health care*. Prosjektnotat nr. 7-2011, Oslo, SIFO

Laitala, Kirsi; Ingun Grimstad Klepp, Marit Kjeldsberg & Kjersti Eilertsen (2011). *Consumers' wool wash habits - and opportunities to improve them*. Prosjektnotat nr. 8-2011, Oslo, SIFO

Lavik, Randi (2011). *Sammenligning av priser mellom Norge, Sverige og Danmark på enkelte merkevarer - 2010*. Prosjektnotat nr. 4-2011, Oslo, SIFO

Lavik, Randi & Ragnhild Brusdal (2011). *Evaluering av markedsføringsloven : kartlegging av bedrifter som har telefonsalg/telefonhenvendelser til forbrukere*. Prosjektnotat nr. 1-2011, Oslo, SIFO

Lavik, Randi & Ragnhild Brusdal (2011). *Telefonsalg, telefonhenvendelser og reklame : SIFO-survey hurtigstatistikk 2011*. Prosjektnotat nr. 6-2011, Oslo, SIFO

Lavik, Randi & Janne Scheffels (2011). *Evaluering av forbud mot synlig oppstilling av tobakksvarer*. Fagrapport nr. 2-2011, Oslo, SIFO

Lavik, Randi & Per Arne Tufte (2011). *Husholdningenes økonomiske situasjon 2011*. Prosjektnotat nr. 12-2011, Oslo, SIFO

Poppe, Christian (2011). *Betalingsproblemer blant norske husholdninger : årsaker og fordeling*. Prosjektnotatnr. 10-2011, Oslo, SIFO

Poppe, Christian (2011). *Financialisation : clarification of concepts*. Project note no 11-2011, Oslo, SIFO

Poppe, Christian (2011). *Raskere tilbake-telefonen : brukerundersøkelse*. Oppdragsrapport nr. 3-2011, Oslo, SIFO

Roos, Gun & Mari Rysst (red.) (2011). *Skjønnhet og helse : det ytre og indre*. Oppdragsrapport nr. 1-2011, Oslo, SIFO

Slette-meås, Dag & Marianne Tronrud (2011). *Digital mestring og erfaringer med tjenestebundling blant norske forbrukere : SIFO-survey hurtigstatistikk 2011*. Prosjektnotat nr. 13-2011, Oslo, SIFO

Stamsø, Mary-Ann (2011). *Kjøp og salg av bolig : eiendomsmeglerens rolle*. Fagrapport nr 1-2011, Oslo, SIFO

Storm-Mathisen, Ardis (2011). *Local discourses on gender and ICT in three Scandinavian communities*. Project note no 9-2011, Oslo, SIFO

Rapporter i andre serier

Kjærnes, Unni (2011). Matmakt og forbrukerinteresser. I Ivar Pettersen & Tommy Staahl Gabrielsen (red.) *Dagligvarehandel og mat 2011 : perspektiver på verdikjedene for matvarer*, Oslo, NILF

Pettersen, Ivar; Johanne Kjuus & Randi Lavik (2011). Stor prisforskjell – med naturlige, politiske og strukturelle forklaringer. I Ivar Pettersen & Tommy Staahl Gabrielsen (red.) *Dagligvarehandel og mat 2011 : perspektiver på verdikjedene for matvarer 2011*, Oslo, NILF

Populærvitenskapelige artikler

Theien, Iselin (2011). Da fedrelandet var i kjøkkenet : forbruk under andre verdenskrig. *Lokalhistorisk magasin*, 22 (1), 12–13

Bokanmeldelser

Amilien, Virginie (2011). La consommation engagée, by Sophie Dubuisson-Quellier. *Anthropology of Food*, Ongoing issue

Theien, Iselin (2011). Cold War Kitchen: Americanization, Technology, and European Users (Inside Technology), by Ruth Oldenziel & Karin Zachmann. *The English Historical Review*, 126 (August), 1020–1022

Theien, Iselin (2011). Prosperity for All: Consumer Activism in an Era of Globalization, by Matthew Hilton. *The English Historical Review*, 126 (April), 508–509

Helle-Valle, Jo (2011). Flerfarget idrett. Nasjonalitet, migrasjon og minoritet, av Mette Andersson. *Sosiologisk tidsskrift*, 19 (1), 81–86

Helle-Valle, Jo (2011). Kulturteori. Innføring i et flerfaglig felt, av Jon Schackt. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 52 (1), 131–134

Rysst, Mari (2011). Nye kulturstudier. Teorier og temaer, av Anne Scott

Sørensen, Ole Martin Høystad, Erling Bjurstrøm og Halvard Vike. *Norsk Antropologisk Tidsskrift*, 22 (1), 64–66

Theien, Iselin (2011). The origins of the "Regime of goodness". Remapping the cultural history of Norway, by Nina Witoszek. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 52 (4), 581–584

Kronikker og avisartikler

Borch, Anita & Øystein Sørebo (2011). Forbrukerutdanningen bør styrkes. *Skolemagasinet* (4)

Brusdal, Ragnhild & Lisbet Berg (2011). Kredittfellen. *Dagens Næringsliv*, 21/11

Bugge, Annechen (2011). Hva skal vi ha til middag i dag? *Hegnar Online Kvinner*, 3/1

Døving, Runar (2011). Likestilling i granskauen. *Dagens Næringsliv*, 24/2

Døving, Runar (2011). Ikke bare én ketchup. *Dagens Næringsliv*, 28/3

Døving, Runar (2011). Et eventyr fra Telenor. *Dagen Næringsliv*, 9/8

Døving, Runar (2011). Krigere og deres kvinner. *Klassekampen*, 23/8

Døving, Runar (2011). Rent norsk ull. *Dagens Næringsliv*, 4/10

Døving, Runar (2011). Nøgne Øs tapre kamp. *Dagens Næringsliv*, 23/11

Døving, Runar (2011). Julekos i Drøbak. *Dagens Næringsliv*, 23/12

Kjærnes, Unni (2011). Om politikk og kunnskap. *Klassekampen*, 1/2

Kjærnes, Unni (2011). Maktkamp er bra. *Dagbladet*, 19/4

Neumann, Cecilie Basberg; Ingun Grimstad Klepp & Mari Bjerck (2011). Dårlige klær i dårlig vær. *forskning.no*, 14/1

Stamsø, Mary-Ann (2011). Fra provisjon til fastpris. *Dagens Næringsliv*, 8/6

Stordalen, Gunhild A.; Steffen Kallbekken, Marius Holm, Harald Throne-Holst & Beate Nossum (2011). Miljøvennlig dulting. *Dagbladet*, 10/11

Theien, Iselin & Arne Dulsrud (2011). Til forbrukernes beste. *Dagens Næringsliv*, 12/10